

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta umění a designu

Bakalářská práce

**CYKLUS ILUSTRACÍ KE KNIZE
BOHUMILA ŘÍHY „NÁŠ VÍTEK“**

Radka Havlíčková

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta umění a designu

Katedra designu

Studijní program: Výtvarná umění

Studijní obor: Ilustrace a grafika – Mediální a didaktické ilustrace

Bakalářská práce

**CYKLUS ILUSTRACÍ KE KNIZE
BOHUMILA ŘÍHY „NÁŠ VÍTEK“**

Radka Havlíčková

Vedoucí práce: Doc. ak. mal. Josef Mištera
Katedra designu
Fakulta umění a designu Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Radka HAVLÍČKOVÁ**
Osobní číslo: **D13B0012P**
Studijní program: **B8206 Výtvarná umění**
Studijní obor: **Ilustrace a grafika, specializace Mediální a didaktická ilustrace**
Název tématu: **Cyklus ilustrací ke knize "Náš Vítek"**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Minimální rozsah prací:

Počet: 20 ilustrací

Formát: B5

Popis realizace: Vytvoření návrhů, volba techniky, výběr a realizace ilustrací, grafická úprava, sestavení ilustrací s textem do knižní podoby.

Výstup: Ilustrovaná kniha včetně grafické úpravy

Průběžné plnění úkolů dle pokynů vedoucího práce (a příp. konzultanta, je-li stanoven) a pravidelné konzultace do termínu odevzdání práce 1x týdně v rámci semináře ke kvalifikační práci.

Postup realizace:

1) listopad Teoretická část práce: (bod 1. - 3. - uvědomit si, kdo jsem, odkud přicházím, kam směřuji - dříve, nežli začnu pracovat). Z toho vyplývá výběr tématu a cíl práce.

Praktická práce - sběr materiálů a průběžné intenzivní studium zdrojů.

2) prosinec Předložení řady skic a variant řešení.

3) leden Varianty pracovní verze, volba nejvhodnější varianty, průběžná práce na praktické části závěrečné práce.

4) únor Předložení adekvátně rozpracované praktické části závěrečné práce, předložení rozpracované teoretické části závěrečné práce v souladu s doporučenou osnovou.

5) březen Realizace výsledného projektu, předložení pracovní verze kompletní teoretické práce.

6) duben Finalizace a odevzdání: (finalizace projektu, dokončení teoretické i praktické části práce, příprava prezentace, odevzdání obou částí práce pro udělení zápočtu).

Obhajoba:

červen obhajoba + prezentace kvalifikační práce na CD/DVD (v podobě pro tisk)

Rozsah grafických prací: **vyplyne ze zpracování BP**
Rozsah pracovní zprávy: **min. 10 normostran textu**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**
Seznam odborné literatury: ..

Holešovský, František. *Čeští ilustrátoři v současné knize pro děti a mládež. Praha: Albatros, 1989.*

Holešovský, František. *Glosy k vývoji české ilustrace pro děti. Praha: Albatros, 1982.*

Holešovský, František. *Naše ilustrace pro děti a její výchovné působení. Praha: SNDK, 1960.*

Stehlíková, Blanka. *Cesty české ilustrace v knize pro děti a mládež. Praha: Albatros, 1984.*

Stehlíková, Blanka. *Současná ilustrace dětské knihy. Praha: Odeon, 1979.*

Kočička, P., Blažek, F. *Praktická typografie. Brno: Computer Press, 2004. ISBN 80-7226-385-4.*

Vedoucí bakalářské práce: **Doc. akad. mal. Josef Mištera**
Katedra designu

Datum zadání bakalářské práce: **30. září 2013**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2014**

Doc. akad. mal. Josef Mištera
osoba pověřená řízením fakulty

V Plzni dne 21. října 2013

Děkuji vedoucímu bakalářské práce
děkanovi doc. ak. mal. Josefu Mišterovi
za rady a připomínky v průběhu vytváření práce
a konzultantovi Jiřímu Světlíkovi
za pomoc s grafickou úpravou knihy.

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

.....

podpis autora

OBSAH

1	Mé dosavadní dílo v kontextu specializace	1
2	Téma a důvod jeho volby	3
3	Cíl práce	5
4	Proces přípravy	6
4.1	Jaké jsou nyní vydávané dětské knížky?	6
4.2	Knihy o tvorbě českých ilustrátorů pro děti	7
4.3	Internetové stránky zabývající se ilustracemi pro děti	8
4.4	Výběr písma vhodného pro začínající čtenáře	11
4.5	Příprava textu knihy a sazebního obrazce	12
5	Proces tvorby	13
5.1	Volba námětů pro ilustrace	13
5.2	Malování obrázků a jejich začleňování do textu	13
6	Technologická specifika	15
6.1	Použitá technika	15
6.2	Výběr papíru pro digitální tisk a digitální ofset	15
7	Popis díla	18
8	Přínos práce pro daný obor	20
9	Silné stránky	21
10	Slabé stránky	22
11	Seznam použitých zdrojů	23
	a) Knižní a periodická literatura	23
	b) Internetové zdroje	24
12	Resumé	25
13	Seznam příloh	26
	a) Ukázky z dosavadních prací v kontextu specializace	26
	b) Ukázky ilustrací z bakalářské práce	26

1 MÉ DOSAVADNÍ DÍLO V KONTEXTU SPECIALIZACE

Na Střední uměleckoprůmyslové škole v Praze 3 jsem vystudovala obor Užitá malba. Během svého studia na ZČU v Plzni v oboru Ilustrace a grafika, nejprve v Ústavu umění a designu a od září 2013 na Fakultě umění a designu, jsem měla možnost realizovat několik souborů ilustrací k různým textům. Technika malby je mi stále nejbližší, a proto jsem ji ve svých pracích nejvíce využívala.

V technice malby olejem jsem na zadané téma „výlet“ vytvořila leporelo pro předškolní děti „Jak šel pes na kopec“. Na 16 deskách z překližky o rozměrech 30 × 40 cm je zobrazen příběh o psovi, který se vydal na horu Říp. Jednotlivé obrázky jsem doplnila krátkými rýmovanými texty. Věku přiměřeným způsobem se tak malé dítě může seznámit s mýtickou postavou praotce Čecha, románskou rotundou sv. Jiří i s místem, které je dle pověsti spjaté s počátky naší země (obr. příloha 1).

Mou další prací bylo ilustrování sbírky starojaponské poezie „Verše psané na vodu“. Ilustrování básní mě přimělo k hledání zjednodušeného vyjádření a jiného způsobu zpracování. Zpočátku jsem se nemohla oprostít od vyobrazení skutečného výjevu a detailního zpracování. Po vyzkoušení několika technik jsem dospěla k technice perokresby. Zjednodušila jsem tahy, aby se hodily k pětiverším. Barevným podbarvením kreseb čtyřmi barvami, které se opakují podle námětu a zrcadlovým opakováním kresby z předchozí strany, provedené jen v bílém náznaku, jsem nakonec dosáhla odlehčenosti, kterou verše potřebovaly (obr. příloha 2).

Ilustrováním textu jsem se zabývala i během své odborné praxe, kdy jsem dostala za úkol pro autorskou tvorbu hudební skupiny Babylon (vlastní hudba i texty) vytvořit ilustrace k 13 písním a také

navrhnout ilustrace pro přední a zadní stranu obalu a pro samotný potisk CD. Ilustrace vycházejí z textů písní a znázorňují různé postavy, v nichž lze rozpoznat interprety skladeb i další osoby, které byly inspirací pro autory skladeb. Tyto kresby tuší budou součástí připravovaného zpěvníku (obr. příloha 3).

Už v prvním ročníku zadané téma, loutkové divadlo z papíru, mě přimělo vybrat si jako námět dětskou knížku (leporelo „Ztratila se princezna“ od Olgy Hejné a Markéty Synkové). Zvolila jsem plošné loutky, abych mohla s pomocí tužky a akvarelu vytvořit postavy s působivým výrazem ve tváři, které by malé diváky zaujaly (obr. příloha 4).

Naposledy jsem ilustrovala „Baltské pohádky“ pro děti od 6 let. Vrátila jsem se k dětské knížce, protože mě láká větší prostor pro ilustrace a barevné zpracování. Vyzkoušela jsem si úpravu delšího textu s umístěním obrázků, což jsem dosud nedělala. Při ilustrování této knížky jsem využila techniku malby akrylem, která mi vyhovuje svými možnostmi nanášení barevné vrstvy jak v pastě, tak i v lazurách (obr. příloha 5).

2 TÉMA A DŮVOD JEHO VOLBY

Tématem mé bakalářské práce je cyklus ilustrací ke knize Bohumila Říhy „Náš Vítek“. Tato kniha je určena dětem od 5 let. Původní vydání, které ilustroval Jiří Trnka, vyšlo v SNDK (Státním nakladatelství dětské knihy) poprvé v roce 1961. Pro své ilustrace jsem vycházela z druhého rozšířeného vydání v nakladatelství Albatros z roku 1970.

Krátké příběhy popisují první zkušenosti malého chlapce s neznámým prostředím, cizími lidmi a jejich někdy zápornými vlastnostmi a nepochopitelným jednáním (nepřátelští kluci, nadřazené chování holčičky) a také s neznámými věcmi (baterka, televize) a pojmy (dopravní značky, stáří babičky). Podle svého uvažování rozpoznává dobro, snaží se jednat správně (upřesňuje cizinci cestu na poštu, když se předtím spletl).

Při prvotním objevování světa jsou běžné situace pro něho překvapením. Pociťuje blízkost a něhu maminky v kontrastu s lhostejností okolního světa a někdy bojuje se sebou samým, když je třeba důsledně maminkou veden k trpělivosti a poslušnosti. V raném dětském věku jsou právě tyto zdánlivě zanedbatelné a nevýznamné příběhy, které jsou popisované v knížce „Náš Vítek“, velmi důležité, neboť pomáhají formovat osobnost. Příběhy jsou podané vtipnou formou, proto se mi vždy líbily.

S knížkou „Náš Vítek“ jsem se seznámila v předškolním věku, četli mi ji rodiče. Když jsem uvažovala o vhodné knize k ilustraci pro děti, hned se mi vybavila, protože je mi bližší téma týkající se reálného dětského světa než fantastické náměty.

Ilustrace Jiřího Trnky se mi líbí a mám je ráda. Uvědomuji si, že je těžké pokoušet se znovu ilustrovat knihu, kterou již ilustroval

známý umělec, ale lákalo mě najít způsob, jakým přiblížit svoji oblíbenou knihu dnešním dětem. Tato kniha totiž už nebyla, na rozdíl od jiných knih Bohumila Říhy, znovu vydána.

Myslím si, že knížka má své místo i v současné době, neboť k rozpoznávání správného jednání by se měly vést děti už v raném věku. Ilustracemi knih s kvalitními náměty bych k tomu také já chtěla přispět.

3 CÍL PRÁCE

Cílem mé práce je vytvoření vhodných ilustrací k příběhům pro děti předškolního věku. Chci, aby obrázky nesnižovaly hodnotu textu, aby knížka působila jako celek harmonicky. Zároveň musím mít na mysli fakt, že knížka ovlivňuje malého čtenáře nejen obsahem, ale pomáhá v něm probouzet i výtvarné cítění.

Ráda bych namalovala pestré barevné obrázky, které by děti zaujaly a potěšily tak, aby podtrhly obsahovou hodnotu textu.

Musím volit písmo se zřetelnou kresbou a dostatečně velké, aby čtení bylo pro dítě co nejsnazší.

Mým přáním je, aby děti četly knížky s hodnotným obsahem, které budou mít dopad na jejich povahu nebo v nich alespoň zanechají hezký pocit.

4 PROCES PŘÍPRAVY

Nejprve se krátce zmíním o autorovi knihy.

Bohumil Říha (1907 – 1987) ve svém díle pro děti zužitkoval svoji letitou učitelskou zkušenost. Psal stylem, kterým dokázal děti oslovit, a je tedy právem označován jako český světový klasik dětské literatury. Jako jediný český spisovatel je nositelem nejvyššího světového ocenění pro autory literatury pro děti a mládež – Ceny Hanse Christiana Andersena (1980).¹ Má velký podíl na propagaci naší dětské literatury v zahraničí a zasloužil se zejména o vstup Československa do Mezinárodního sdružení pro dětskou knihu (IBBY)² a následný rozvoj zahraničních kontaktů.

4.1 *Jaké jsou nyní vydávané dětské knížky?*

V rámci přípravy jsem navštívila několik knihkupectví a v nich oddělení dětské knihy, kde jsem si prohlížela současnou nabídku knih z různých nakladatelství. Dětských knih nyní vychází opravdu hodně. Všimla jsem si nejen ilustrací, ale i barev, použitého písma a různých způsobů formátování textu. Uvědomovala jsem si, co se mi líbí, ale také, čeho bych se ve „své“ knize chtěla vyvarovat.

S díly našich ilustrátorů jsem se seznamovala i prostřednictvím různých slovníkových prací a internetových zdrojů a udělala jsem si přehled o knihách a webových stránkách zabývajících se ilustracemi pro děti.

1 Cena Hanse Christiana Andersena (Hans Christian Andersen Award) se uděluje u příležitosti mezinárodních kongresů IBBY a představuje nejvyšší ocenění pro tvůrce dětských knih za celoživotní dílo. Od roku 1956 získávají tuto poctu spisovatelé, od roku 1966 také ilustrátoři. Českými a slovenskými držiteli této ceny v oboru ilustrace jsou: Jiří Trnka (1968), Dušan Kállay (1988), Květa Pacovská (1992) a Petr Sís (2012).

2 Mezinárodní sdružení pro dětskou knihu (International Board on Books for Young People – IBBY) je mezinárodní nevládní organizace UNESCO, která začala oficiálně působit v roce 1953 v Curychu. Československá sekce IBBY byla přijata za člena IBBY v roce 1964. Po rozpadu Československa vznikla Česká sekce IBBY, která od roku 1993 propaguje dobré knihy pro děti a mládež v České republice.

4.2 *Knihy o tvorbě českých ilustrátorů pro děti*

Naším významným odborníkem na ilustrace v knihách pro děti a mládež byl profesor **František Holešovský** (1904–1985). Tento výtvarný teoretik, pedagog, překladatel a publicista se zabýval teorií, historií a kritikou dětské ilustrace a napsal o této oblasti řadu článků i obsáhlých monografií, z nichž uvádím ty nejdůležitější:

Naše ilustrace pro děti a její výchovné působení (1960),

Ilustrace pro děti. Tradice, vztahy, objevy (1977),

Glosy k vývoji české ilustrace pro děti (1982),

Čeští ilustrátoři v současné knize pro děti a mládež (1989).

Vydání poslední knihy – slovníku 148 českých ilustrátorů knih pro děti a mládež, se František Holešovský už nedožil a práci dokončila a připravila k vydání Blanka Stehlíková. Všechny knihy Františka Holešovského popisují tvorbu ilustrátorů pro děti spíše teoreticky, mě však více zajímaly ukázky ilustrací. V posledně zmíněné knize jsou z technologických a ekonomických důvodů jako doprovodný ilustrační materiál použity pouze jednobarevné perokresby, které byly tehdy použitou metodou tisku nejsnáze a nejdokonaleji reprodukovatelné.

Historička umění a publicistka **Blanka Stehlíková** (1933), která navazovala na práci Františka Holešovského, je autorkou přehledů:

Současná ilustrace dětské knihy (1979),

Čeští a slovenští ilustrátoři knih pro malé děti (1980),

Cesty české ilustrace v knize pro děti a mládež (1984).

Tyto knihy jsou doplněné celostránkovými (barevnými) ukázkami, které mi umožnily získat lepší představu o práci ilustrátorů.

Spisovatelka a knihovnice **Ivana Hutařová** (1945–2013) zpracovala novější, rozsahem menší přehled *Současní čeští ilustrátoři knih pro děti a mládež (2004)*, v němž je 25 miniportrétů českých

umělců-ilustrátorů. Na začátku publikace je zmínka o Klubu ilustrátorů dětské knihy a o soutěži Zlatá stuha. Barevná příloha obsahuje ukázky z tvorby všech 25 autorů.

Novinář **Petr Matoušek** (1968) a literární historik a publicista **Martin Reissner** (1969) jsou autory drobné česko-anglické knížky *Naděje má dětské oči / Hope has the Eyes of a Child* (2003). Tato neprodejná publikace Ministerstva kultury ČR, která má podtitul „Česká knížka pro děti a mládež 2002“, začala vycházet každoročně. Je soupisem nejlepších knížek v oblasti české literatury pro děti a mládež za uplynulý rok.

V roce 2013 vyšel takovýto katalog (36) vybraných dětských knih za podpory Komise pro dětskou knihu Svazu českých knihkupců a nakladatelů (SČKN) a České sekce IBBY. Poprvé je také k dispozici v elektronické podobě (viz ještě dále).

4.3 Internetové stránky zabývající se ilustracemi pro děti

O ilustrátorech českých dětských knih jsem si na internetu vyhledala mnoho zajímavých informací a také ukázek jejich prací.

Aktuální informace o nových knihách pro děti jsou například na stránkách internetového knihkupectví *Svět dětské fantazie*, kde lze kromě popisů více než 1 500 knih, které jsou přehledně rozčleněné do desítek kategorií, najít třeba „Recenze na knihy pro děti do 10 let“ nebo v části „Kdo ilustruje knihy“ jsou rozhovory s některými současnými ilustrátory.³

3 Dětské knihy online v knihkupectví *Svět dětské fantazie*. Mwsolutions, 2013. [cit. 2014-04-19].
Recenze na knihy pro děti do 10 let.
Dostupné z: <http://www.svetdetskefantazie.cz/clanky/recenze-na-knihy-pro-deti-do-10-let>
Kdo ilustruje knihy (rozhovory s našimi známými i neznámými či začínajícími ilustrátory knih pro děti).
Dostupné z: <http://www.svetdetskefantazie.cz/clanky/kdo-ilustruje-knihy>

Další informace poskytují internetové stránky mnoha knižních nakladatelství, která se specializují na knihy pro děti (*Albatros*,⁴ *Axioma*,⁵ *Baobab*,⁶ *Meander*,⁷ ...) a sami umělci si vytvářejí různé samostatné nebo společné weby.

Vlastní webové stránky má **Klub ilustrátorů dětské knihy (KIDK)**, který od roku 1990 sdružuje české ilustrátory a snaží se pečovat o udržení kvality ilustrací a výtvarné podoby dětských knih. Od roku 2006 je součástí české sekce IBBY při UNESCO. Z data poslední aktualizace stránek (20. 5. 2009) je však patrné, že žádné nové informace zde nenajdeme.⁸

V roce 2009 čeští umělci vytvořili sdružení **ILUSTRÁTOŘI**, jehož cílem je informovat o dění v oboru ilustrace odbornou i širokou veřejnost. Na webových stránkách jsou informace o všech členech, o nových ilustrovaných knihách a o aktuálních akcích a výstavách.⁹

Na internetu jsem si také našla poměrně pesimistické zamyšlení *Soumrak původní dětské knihy?* (*Vopěnka, 2009*), v němž autor, který je spisovatelem a zároveň také nakladatelem, podrobně rozebírá, jaké dětské knihy a za jakých okolností mohou nyní vycházet. Sice od zveřejnění tohoto příspěvku již uplynulo několik let, avšak situace se myslím příliš nezměnila a hledat nakladatele pro české knihy s původními ilustracemi od českých ilustrátorů je v současném tržním prostředí stále velmi obtížné.

4 Albatros, pod původním názvem Státní nakladatelství dětské knihy (SNDK), vzniklo v roce 1949. Dostupné z: <http://www.albatros.cz/>

5 Axióma, nakladatelství knih pro děti, od roku 1992 vydává pohádky, pexesa, leporela, tvořivé sešity a další tiskoviny pro děti. Cílem nakladatelství je podporovat domácí tvorbu, české autory a výtvarníky. Dostupné z: <http://www.axioma.cz/>

6 Baobab, malé alternativní nakladatelství ilustrovaných knih pro děti a mládež, vzniklo v roce 1994. Dostupné z: <http://www.baobab-books.net/>

7 Meander vydává tvorbu pro děti a mládež, leporela, výtvarně netradičně pojaté ilustrované knihy současných českých autorů píšících pro děti, také v cizojazyčných verzích, založeno v roce 1995. Dostupné z: <http://www.meander.cz/>

8 Spolek „Klub ilustrátorů dětské knihy“. Dostupné z: <http://www.klubilustratoru.cz/>

9 Spolek „Občanské sdružení ILUSTRÁTOŘI“. Dostupné z: <http://ilustratori.net/>

Během přípravy jsem hledala inspiraci rovněž ve vývoji učebnic českého jazyka a přečetla si diplomovou práci *Učebnice českého jazyka na prahu 21. století* (Tučková, 2011), která srovnává učebnice českého jazyka a zejména slabikáře od počátku 20. století až po současnost. Byla jsem velmi ráda, že se s autorkou v mnohém shodnu, třeba na popisu dobré knihy a poctivě odvedené práce.

„Zcela jinak na člověka působí, když vezme do ruky knihu vytištěnou na kvalitním papíře, knihu, která jej svými úvodními stránkami vítá a vtahuje do textu stran vnitřních. Knihu, která se s námi loučí důležitými informacemi v tiráži a nechá nás vydechnout nad poslední prázdnou stránkou.“¹⁰

Stejně jako autorka diplomové práce si myslím, že „kvalitně provedená práce patří k výchově jako její nedílná součást. Na výsledku je vždy vidět, jestli danou činnost někdo vykonával se zájmem a rád. Samotný výsledek může ostatní pozitivně ovlivnit. Lajdácky provedená práce a nedbalý přístup jsou také vidět. (...) S pojmem krása se v dnešní době moc neoperuje. Přesto by měl mít své místo ve vzdělání. Krásně a čistě provedená kniha kvalitního obsahu by měla uživatele naplnit radostí z poznávání.“¹¹

Každý rok u nás vychází zhruba patnáct set nových titulů určených dětem. Z nich vybírají odborníci, kteří mají s dětskou knihou dlouholeté zkušenosti, ty nejvydařenější. Katalog *Nejlepší knihy dětem* (Čeňková, Matoušek, 2013) vyšel poprvé také v elektronické podobě. Ve většině evropských zemí takovýto katalog vychází a pomáhá všem, kdo s knihami a dětmi pracují – školám, knihovnám, knihkupcům, ale také rodičům a širší veřejnosti.

10 TUČKOVÁ, Kristýna. *Učebnice českého jazyka na prahu 21. století*. Zlín, 2011. Diplomová práce. s. 26.

11 Dtto, s. 10.

4.4 Výběr písma vhodného pro začínající čtenáře

Volba písma byla pro mě poměrně jednoznačná, přesto se u ní zastavím a popíši varianty, které jsem zvažovala.

Pro sazbu knih určených dětem by se mělo vždy používat dobře čitelné písmo. Třeba v prvním vydání knihy „Náš Vítek“ byla použita antikva dynamická (nová sazba písma Garamond) a pro druhé vydání antikva přechodová (sazba písma Baskerville). Protože tato mnou ilustrovaná knížka je určena pro začínající čtenáře, zjišťovala jsem si informace také o novém českém školním písmu Comenia (Brousil, Lencová, Štorm, 2005-2008).

Písma Comenia Serif, Comenia Sans a Comenia Script, jejichž autory jsou František Štorm, Tomáš Brousil a Radana Lencová, tvoří ucelený systém dokonale čitelných písem, u nichž byl kladen mimořádný důraz na správnou českou diakritiku. Písma jsou kromě jiného vhodná pro sazbu knih a především učebnic.

Propagační materiál uvádí, že písmový systém Comenia je výsledkem dlouhodobého výzkumu v oblasti ergonomie psaní, čtení, tiskových a elektronických publikačních technik i vývoje písma. Jeho tvary, proporce a estetické kvality jsou upraveny tak, aby eliminovaly únavu očí a vedly ke zlepšení vzhledu všech tiskových materiálů připravovaných pro žáky a studenty.

Písmo Comenia Serif Pro je moderní antikva vhodná k sazbě delších textů. Velká střední výška, jasně definované tvary písmen, přiměřené horní a spodní dotahy, kratší výrazné serify slouží dokonale k potřebě výuky prvotního čtení.

Zvažovala jsem tedy, zda mám toto písmo použít, ale nakonec jsem zůstala u již osvědčeného klasického písma Adobe Garamond Pro, na které mám licenci z Adobe Creative Suite 5.5 a které jsem použila i v ilustrované sbírce starojaponské poezie. Zvolila jsem tedy

stejné písmo, jaké bylo v prvním vydání knihy z roku 1961, s dostatečným prokladem (16/20 bodů) a zdá se mi, že se pro tento text nejlépe hodí.

4.5 Příprava textu knihy a sazebního obrazce

Po naskenování knihy jsem získala PDF soubor, který jsem pomocí programu pro rozpoznávání textu převedla na upravitelný text.

Tento text bylo potřeba důkladně zkontrolovat. Chyb v něm bylo docela málo a k jejich vyhledávání a odstraňování pomohla jednak standardní kontrola pravopisu pomocí programu LibreOffice, a pak balík maker TypoJTB pro typografické úpravy ve Writeru, kterým se dají snadno zjistit a opravit různé typografické nedostatky, jako jsou nesprávně použité znaky pro pomlčky, uvozovky, výpustky, odstranit vícenásobné mezery, také mezery okolo interpunkce a další.¹²

Při volbě okrajů jsem použila osvědčenou úhlopříčnou konstrukci, kde postavení úhlopříček vymezuje postavení sazebního obrazce. Text knihy jsem potom nechala „natéct“ do připraveného formátu a vytiskla.

Pomalou jsem mohla začít přesněji promýšlet náměty obrázků a jejich začleňování do textu. Upravila jsem velikost písma a odsazení, nadpisy jsem umístila přibližně do jedné třetiny stránky a pomocí obdélníkových rámečků jsem si vynechala volná místa pro budoucí obrázky.

¹² BÍLEK, Tomáš. *TypoJTB - typografické úpravy textu*. Dostupné z: <http://mujweb.cz/macrojtb/typoJTB.html>

5 PROCES TVORBY

5.1 *Volba námětů pro ilustrace*

Postupně jsem si rozmýšlela náměty obrázků k jednotlivým příběhům, aby byly svým způsobem zajímavé. Zároveň jsem po zkušenostech se zpracováním poslední knihy z minulého semestru už předem brala v úvahu také délky textů jednotlivých příběhů a velikost volného prostoru u nadpisů a kolem textů využitelného pro ilustrace. Někde jsem se snažila vhodným přeuspořádáním textu dosáhnout toho, abych pro ilustrace mohla využít celou plochu dvojstránky.

Při úpravě knihy mi pomohli konzultace s grafikem. Po několika pokusech jsem dospěla ke konečnému umístění nadpisů a textů a také k jejich vhodnému zalomení. Tyto přípravné práce mi později značně usnadnily vkládání obrázků.

U předmětů jsem se snažila najít takové zobrazení, které by bylo srozumitelné pro dnešní děti.

Pro příběh o automobilech jsem si musela na internetu najít obrázky tehdejších aut (embéčko, šestsettrojka), které byly v době vzniku knihy běžné a dnes budou jen nostalgickou vzpomínkou pro rodiče či spíše prarodiče dětí.

5.2 *Malování obrázků a jejich začleňování do textu*

Nejdříve jsem kreslila skicy tužkou (obr. příloha 6) a dopředu jsem promýšlela umístění obrázků v textu. Techniku zpracování jsem zvolila poměrně rychle. Knížka určená malým dětem vyžaduje barevné obrázky, vybírala jsem mezi technikou akrylu a akvarelem. Přednost jsem dala barvám akrylovým pro jejich výslednou sytější barevnost a možnost různých způsobů nanášení barvy.

Jako jednu z prvních věcí jsem vytvořila vzor na předsádku. Vyzkoušela jsem různé postupy při zhotovení vzoru, podle šablony nebo otiskem, ale nelíbila se mi moc velká přesnost vzoru nebo naopak nepřesnost otisknuté barvy. Vzor jsem nakonec nakreslila štětcem a zrcadlově obrátila na druhou stranu (obr. příloha 7).

Obrázky jsem malovala popořadě, občas jsem kontrolovala správné usazení do textu předběžným naskenováním. Nakonec jsem vytvořila obal knížky (obr. příloha 8 a 9).

6 TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA

6.1 *Použitá technika*

Pro ilustrování této knížky jsem zvolila techniku malby akrylovými barvami, které jsou ředitelné vodou. Barvy umožňují nanášení jak v pastách, tak i ve velmi tenkých nátěrech nebo lazurách, podobně jako olejové barvy. Výhodou však je rychlejší vysychání při nanášení barevných vrstev na sebe. Jakmile vrstva ztvdne, je už ve vodě nerozpustná, takže nemůže dojít k zašpinění barev.

Akrylové pryskyřice byly objeveny už v polovině 19. století, ale až ve třicátých letech 20. století vznikly první akrylové barvy a ve čtyřicátých letech s nimi začali experimentovat malíři. K většímu rozšíření akrylu mezi výtvarníky došlo až poté, co byly kolem roku 1955 uvedeny na trh akrylové barvy se stálým pigmentem a ředitelné vodou. Do té doby se akrylové barvy ředily terpentýnem.

Akrylové barvy jsou stabilní a mají dobrou pružnost a přilnavost. Díky rychlému schnutí akrylových barev lze podle potřeby vytvořit ostré přechody a výrazné obrysy. Oproti olejovým barvám jsou barevně sytější.

6.2 *Výběr papíru pro digitální tisk a digitální ofset*

U papíru nás zajímá několik základních vlastností: bělost papíru (odrazivost povrchu vyjádřená v procentech), neprůsvitnost neboli opacita (vyjádřená v procentech zadržného světla) a plošná hmotnost neboli gramáž (vyjádřená v g/m²). U ofsetového papíru, který se vyrábí válcováním, je ještě důležitá dráha papíru. Vlákná papíru mohou být rovnoběžná s dlouhou stranou archu (74 × 105 cm), tomu se říká úzká dráha, nebo jsou vlákna rovnoběžná s krátkou stranou archu (105 × 74 cm), a to je dlouhá dráha.

Dráha papíru musí být shodná se hřbetem. Pokud se papír ohýbá „proti vláknu“, dochází k jeho praskání a při lepení se vlní. Důsledkem je, že kniha s nesprávně orientovaným papírem se pak nedá ani pořádně otevřít a zavírá se.

S výběrem papíru vhodným pro tisk a knižní vazbu jsem se poprvé potýkala při tisku sbírky starojaponské poezie. Protože kniha měla malý formát, mohla jsem dvojstránky i se spadávkou tisknout doma na papíry formátu A4 na inkoustové tiskárně HP.¹³ Potíž byla v tom, že ofsetový papír 120 g/m², který se prodává v baleních po 500 listech, měl pro můj účel špatnou dráhu papíru. Vyřešila jsem to tak, že jsem si koupila ofsetové papíry v arších formátu B1 a nechala jsem je správně rozřezat na A4.

Další knihy už byly větší, takže jsem je nemohla tisknout doma. Digitální tiskárny s duplexní jednotkou, která obrací papír, jsem po jednom nezdařeném pokusu hned zavrhla, a to kvůli velké nepřesnosti soutisku stránek (rozdíl byl až o 3 mm).

Nejprve jsem použila digitální tiskárnu Xerox¹⁴, která má automatický duplexní tisk, tzn. tiskne zároveň po obou stranách papíru. Tisk dopadl dobře a soutisk byl docela přesný (rozdíly do 0,1 mm), jistou nevýhodou však bylo to, že tato tiskárna s laserovou technologií vyžaduje specifický druh papíru, takže si papír nelze příliš vybírat a byl volbou gramáže jednoznačně určen (hlazený papír matný Colotech+). Knihy se i s tímto papírem sice podařilo pěkně svázat, ale přesto jsem s výsledkem nebyla úplně spokojená.

Potom jsem se dozvěděla o existenci digitální ofsetové tiskárny HP Indigo.¹⁵ Tato tiskárna, na rozdíl od velkých ofsetových tiskáren,

13 Multifunkční zařízení HP OfficeJet Pro 8600 Plus e-All-in-One.

14 Laserový produkční tiskový stroj Xerox Color 1000 ve firmě iDigitisk s.r.o.

15 Tiskový stroj HP Indigo 5500 ve firmě QT STUDIO s.r.o.

Jedná se o novou technologii používanou od roku 2012.

umožňuje i malonákladový tisk. Na knize „Baltské pohádky“ jsem si vyzkoušela, že oboustranný tisk je zcela přesný a také podání barev je věrné. Tiskárna tiskne na archy ofsetového papíru. Vhodným rozvržením stránek na archu podle použitého papíru (s dlouhou nebo krátkou dráhou) se dosáhne toho, že hřbet knihy je shodný s dráhou papíru a knihu lze dobře svázat.

Tiskové stroje HP Indigo používají pro tisk zcela odlišný princip než například laserové tiskárny. Způsob tisku se do jisté míry podobá ofsetové technologii, a proto se tiskové technologii HP Indigo říká také „digitální ofset“. K fixaci barvy na substrát dochází kombinací tlaku, teploty (nižší než např. u laserových tiskáren) a lepivosti barvy. Hlavní výhodou tisku technologií HP Indigo je zachování vlastností substrátu, protože na něj nejsou barvy aplikovány za použití vysoké teploty, která vede k poškození a kroucení substrátu.¹⁶

16 Popis základního principu tisku strojů HP Indigo.
Dostupné z: <http://dataline.cz/hp-indigo-popis-technologie/>

7 POPIS DÍLA

Kniha obsahuje celkem 54 ilustrací. Z nich je pět celostránkových, jedna ilustrace je přes celou dvojstránku a dvě zabírají spodní polovinu dvojstránky. Ilustrace jsou u každého nadpisu příběhu (29). Z celkového počtu 57 stran vlastního obsahu knihy zabírají ilustrace více než polovinu. Pro jejich vytvoření byla použita technika malby akrylem.

Náměty obrázků jsou ze současné doby, některé věci jsou trochu v retro stylu (např. rádio).

Kniha má tuhé desky potažené papírem (vazba V8b). Motiv na deskách knížky pokračuje na zadní straně. Písmena titulu jsou pro zpestření v různých odstínech modré barvy (obr. příloha 9).

Na předsádce jsem štětcem nakreslila plošný vzor v odstínech modré, který jsem použila také ve dvou ilustracích uvnitř knížky, kde zpodobňuje vodu (obr. příloha 10).

Za textovým pativalem následuje frontispis s obrázkem Vítka a hlavní titul, který je barevně shodný s nápisem na deskách.

Jednotlivé příběhy začínají vždy na nové stránce a nadpisy jsou umístěny jednotně ve stejné výši, a to na sudých stranách úplně vlevo a na lichých stranách jsou odsazené doprava. Kolem nadpisů je ponecháno volné místo pro ilustrace, které je někde případně ještě zvětšeno a text je odsunut níže.

Většina ilustrací je v knížce bez pozadí, až na některé případy, kde bylo prostředí pro příběh důležité. Obrázky nezasahují do textu. Bílá plocha stránek usnadňuje přehlednost a dobrou čitelnost textu (obr. příloha 11 až 17).

Vlastní text knihy byl vysázen písmem Adobe Garamond Pro (16/20 bodů) a pro nadpisy byl použit stupeň písma 26 bodů a tučný řez stejného písma.

Text je zarovnán doleva, tzv. „na praporek“, nikde se nedělí slova a nové odstavce začínají od kraje bez odstavcové zarážky. Pouze před přímou řečí je malé odsazení, a to jen o polovinu výšky písma (3 mm). Takto jednoduše formátovaný text, který se začal objevovat v některých nových knížkách, by se měl malým dětem snadněji číst.

Číslování stran je u spodního okraje, stránkové číslice jsou bez příkras a umístěné zároveň s vnějšími okraji textu.

Na přiloženém CD je soubor PDF s textem bakalářské práce a s ukázkami z knihy a navíc druhý soubor obsahující celou knihu ve formátu PDF vhodně přednastaveném k prohlížení.¹⁷

¹⁷ Automaticky se zobrazuje po dvojstránkách, a to včetně přední i zadní strany desek a také včetně předsádek. Velikost okna je optimálně nastavena podle velikosti monitoru, pruh nabídek i pruh nástrojů je skryt, aby se nezmenšovala plocha okna pro zobrazení a po levé straně jsou zobrazeny záložky s odkazy na jednotlivé části knihy.

8 PŘÍNOS PRÁCE PRO DANÝ OBOR

Domnívám se, že přínosem pro obor ilustrace je každá esteticky i obsahově zajímavá práce naplňující případné čtenáře radostí a uspokojením. Takovou práci jsem se snažila vytvořit.

K tomu, abych našla nějaký originální způsob zobrazení, bych potřebovala více času k experimentování. Zatím jsem postupovala tak, jak mi to nejvíce vyhovovalo; použila jsem způsob mně nejbližší. V budoucnosti se však nebráním dalšímu posunu a vývoji stylu.

9 SILNÉ STRÁNKY

Realistické barevné obrázky jsou pro většinu dětí srozumitelné, nejlépe doplní příběh určený malému začínajícímu čtenáři.

Text i ilustrace jsou dostatečně výrazné na bílé ploše papíru bez pozadí, text je dobře čitelný.

Knížka je vytištěna na silnější listy papíru s pevnou šitou vazbou a tvrdými deskami. Formát knihy je v přiměřené velikosti o trochu menší než A4.

Na každé straně knihy je minimálně jedna ilustrace, obrázky jsou jednoduché a veselé, mohou tak být poutavé i pro dítě, které ještě neumí číst.

Tiskem nedošlo k většímu zkreslení barev.

10 SLABÉ STRÁNKY

Sporná může být neaktuálnost některých textů s ohledem na současnost (pomeranč za dvě koruny, baterka se žárovkou, staré typy aut jako „embéčko“ aj.). Jednoduché příběhy z reálného prostředí vybízejí k volbě prostých námětů. Reprodukce se nevyrovná kvalitou originálu.

Pár větších obrázků, na které mi nestačila velikost domácího skeneru, jsem si musela nechat naskenovat. Přesto, že skenování ve veřejných tiskárnách není nejlevnější, výsledek nebyl dobrý kvůli zvolenému automatickému nastavení, které jsem nemohla ovlivnit. Barevnost obrázků jsem ještě musela dodatečně upravovat ve Photoshopu.

Přílohy k teoretické části bakalářské práce slouží jenom pro ukázkou a nejsou ve stejné kvalitě jako kniha (byly vytištěné na jiný papír a jinou tiskárnou).

S konečným zpracováním knihy jsem celkem spokojená a zatím bych asi žádné větší úpravy neprováděla.

11 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

a) Knižní a periodická literatura

1. BERAN, Vladimír a kol. *Aktualizovaný typografický manuál*. Revidované 6. vyd. Praha: Kafka design & FONT, 2012. ISBN 80-901-8240-2.
2. HOLEŠOVSKÝ, František. *Naše ilustrace pro děti a její výchovné působení*. Praha: SNDK, 1960. [Předneseno na 1. konferenci Klubu přátel dětské knihy v list. 1959 v Praze]
3. HOLEŠOVSKÝ, František. *Ilustrace pro děti. Tradice, vztahy, objevy*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1977.
4. HOLEŠOVSKÝ, František. *Glosy k vývoji české ilustrace pro děti*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1982.
5. HOLEŠOVSKÝ, František. *Čeští ilustrátoři v současné knize pro děti a mládež*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1989.
6. HUTAŘOVÁ, Ivana. *Současní čeští ilustrátoři knih pro děti a mládež*. 1. vyd. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání – divize Nakladatelství TAURIS, 2004. ISBN 80-211-0485-6.
7. KOČIČKA, Pavel a Filip BLAŽEK. *Praktická typografie*. 2. vyd. Brno: Computer Press, 2004. ISBN 80-722-6385-4.
8. MATOUŠEK, Petr a Martin REISSNER. *Naděje má dětské oči. Hope has the Eyes of a Child*. Praha: BM Typo, 2003.
9. ŘÍHA, Bohumil. *Náš Vítek*. 2. rozšíř. vyd. Praha: Albatros, 1970.
10. SMITH, Ray. *Encyklopedie výtvarných technik a materiálů*. 1. vyd. Praha: Slovart, 2000. ISBN 80-7209-245-6.
11. STEHLÍKOVÁ, Blanka. *Současná ilustrace dětské knihy*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1979.
12. STEHLÍKOVÁ, Blanka a Marián VESELÝ. *Čeští a slovenští ilustrátoři knih pro malé děti*. Praha: Albatros/Mladé letá, 1980. [Připravila Čs. sekce IBBY u příležitosti 17. kongresu IBBY]
13. STEHLÍKOVÁ, Blanka. *Cesty české ilustrace v knize pro děti a mládež*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1984.

b) Internetové zdroje

14. BROUSIL, T., R. LENCOVÁ a F. ŠTORM. *Comenia. České školní písmo*. 2005-2008. [cit. 2014-03-31]. Dostupné také z: <https://www.uhk.cz/cs-cz/o-univerzite/vizualni-styl-univerzity/jednotny-vizualni-styl/Documents/Projekt%20Comenia.pdf>
15. ČEŇKOVÁ, Jana a Petr MATOUŠEK. *Nejlepší knihy dětem. Výběr z českých knih pro děti a mládež 2012/2013*. Praha: Komise pro dětskou knihu Svazu českých knihkupců a nakladatelů ve spolupráci s Českou sekcí IBBY, 2013. ISBN 978-80-902495-9-2. [cit. 2014-04-19]. Dostupné také z: <http://www.sckn.cz/index.php?p=detem>
16. IBBY Czech Republic. *IBBY Česká sekce Knihy pro děti*. [online] IBBY Czech section, 2007-2013 [cit. 2014-03-31]. Dostupné z: <http://www.ibby.cz/>
17. TUČKOVÁ, Kristýna. *Učebnice českého jazyka na prahu 21. století*. [online] Zlín, 2011. Diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta multimediálních komunikací. Kabinet teoretických studií. [cit. 2014-03-31]. Dostupné z <http://dspace.k.utb.cz/handle/10563/15271>
18. TUPEC, L., M. KRAUS a J. GLOSER. *Polygrafický tahák – Papír 1*. [online] Litomyšl: Ofsetová archová tiskárna H.R.G., 2010. [cit. 2014-03-31] Dostupné z: http://www.hrg.cz/download/pravitko_papir_01.pdf
19. VOPĚNKA, Martin. *Soumrak původní dětské knihy?* [online] Praha: 2009. [cit. 2014-03-31]. Dostupné z: <http://www.martinvopenka.cz/publicista/62-soumrak-puvodni-detske-knihy.html>

12 RESUMÉ

The theme of my bachelor's thesis is The Cycle of Illustrations for the book of Bohumil Říha "Our Vítek". The book is intended for children over 5 years of age.

There are illustrations of short stories describing the first experience of a little boy with an unknown environment, strangers and sometimes their negative qualities and incomprehensible behaviour and also the first experience with unknown things and concepts.

The book was last published in 1970 with illustrations of Jiří Trnka. I have tried to find a way how to approach my favorite book from my childhood to today's children. The aim of this work was to create images that would not reduce the value of the text and that would interest kids.

On each page of the book there is at least one illustration. In total the book contains 57 illustrations painted with acrylic paints. Images are simple, funny and engaging even for a child who still cannot read.

The book is printed on thicker paper sheets and has a solid sewn binding and hard plates. The layout of the text is designed for beginning readers. Black letters on the white background provides the good readability. I used Adobe Garamond Pro font size sixteen points, tittle font size is 26 points. On the book's cover and title page there is the title of the book in shades of blue.

I would like to contribute to that children read books with valuable content which can affect their character or at least can leave a nice feeling in them.

13 SEZNAM PŘÍLOH

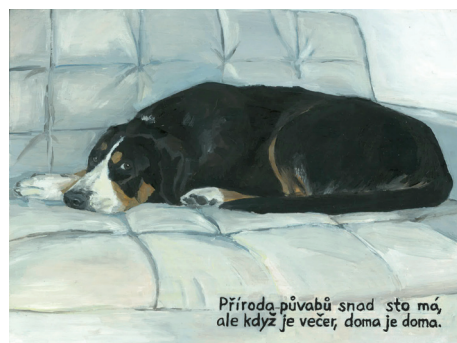
a) Ukázky z dosavadních prací v kontextu specializace

- Příloha 1 Leporelo pro předškolní děti
„Jak šel pes na kopec“
- Příloha 2 Ilustrovaná sbírka starojaponské poezie
„Verše psané na vodu“
- Příloha 3 Ilustrace k písním skupiny Babylon
„Utíká to jako voda“
- Příloha 4 Loutkové divadlo z papíru
„Ztratila se princezna“
- Příloha 5 Ilustrace knížky pro děti
„Baltské pohádky“

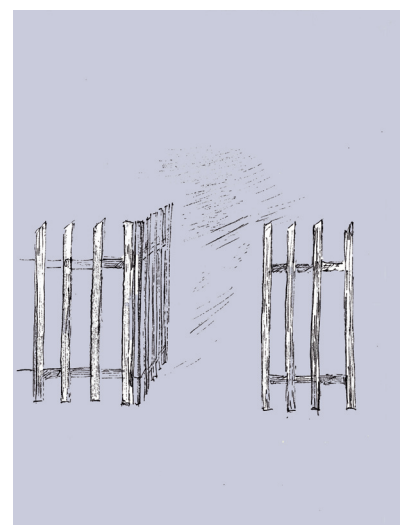
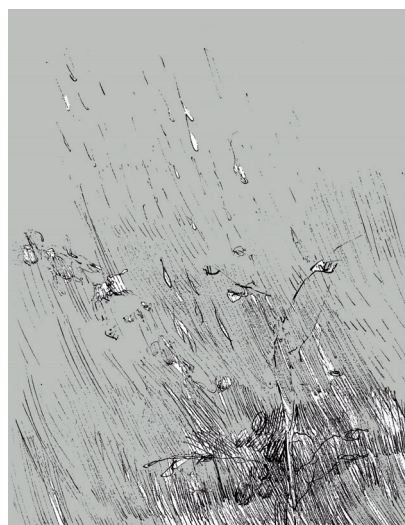
b) Ukázky ilustrací z bakalářské práce

- Příloha 6 Návrhy, skicy
- Příloha 7 Návrhy na předsádku
- Příloha 8 Přední strana knihy
- Příloha 9 Celý obal a hřbet
- Příloha 10 Předsádka / Frontispis a titulní list
- Příloha 11 Ukázky: Maminka / Co je v tašce
- Příloha 12 Cizí kluci / Pomeranč / U fotografa
- Příloha 13 Pojd' si hrát / Cizí holčička
- Příloha 14 Cukr / Fialky / Kocour / Jak se prali
- Příloha 15 Cizinec / Čítanka
- Příloha 16 Balónek / Automobily
- Příloha 17 Černý psík / Vítek jde do školy

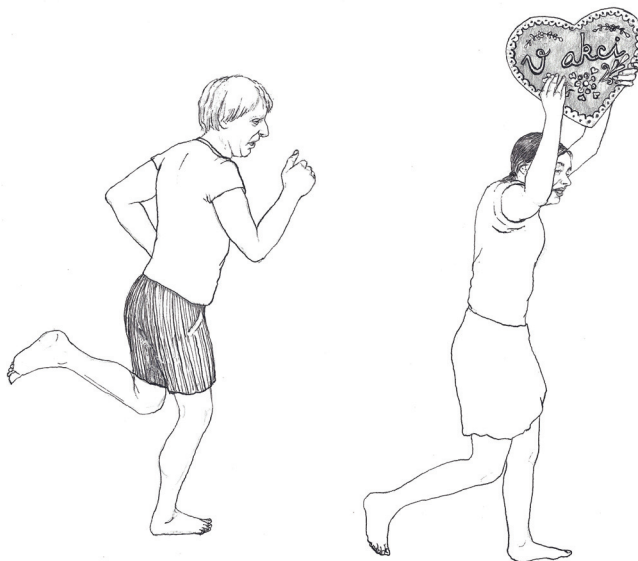
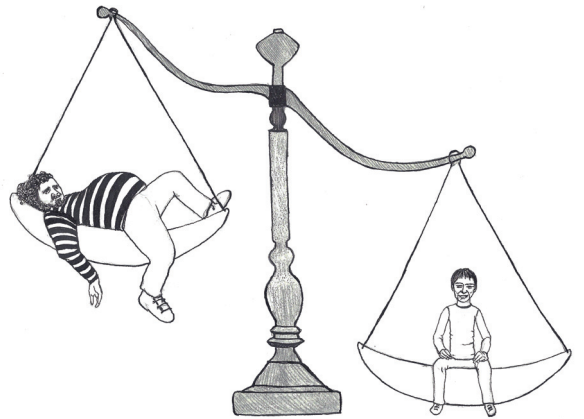
Příloha 1

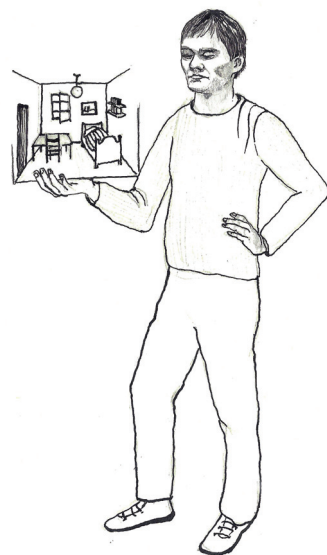
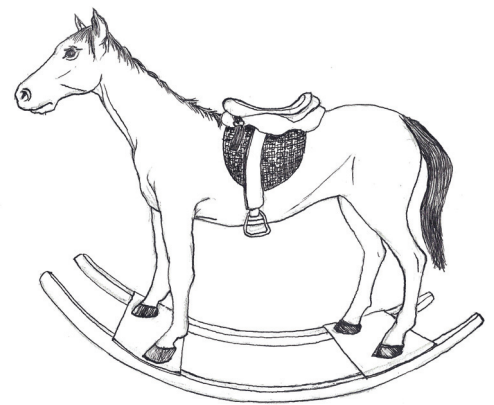
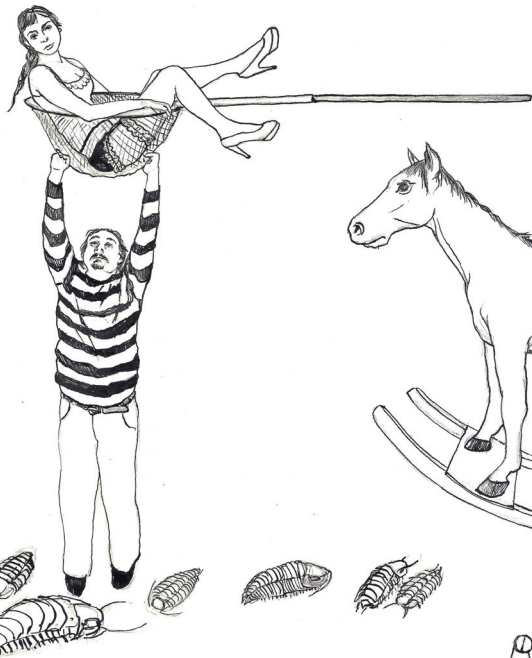
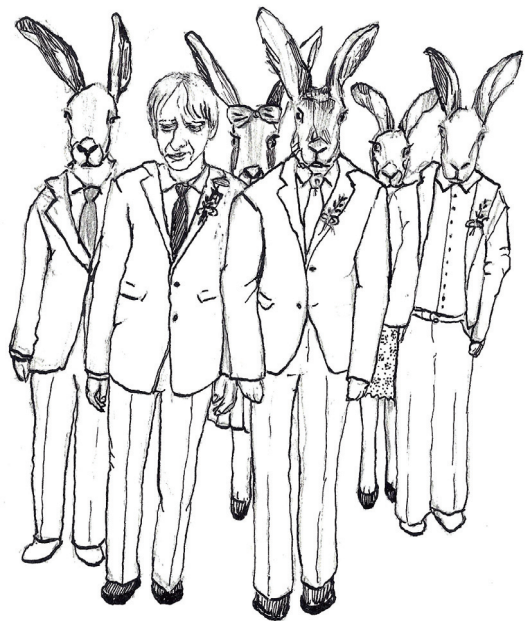
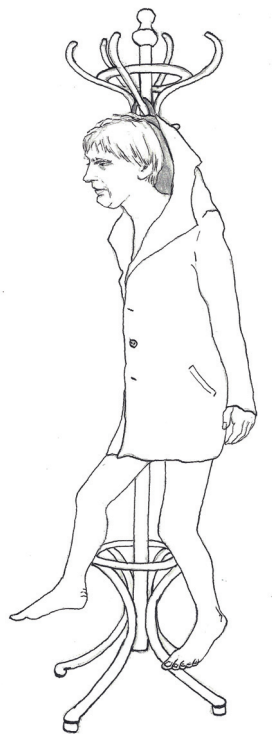
Příloha 2

Babylon
Utíká to jako voda

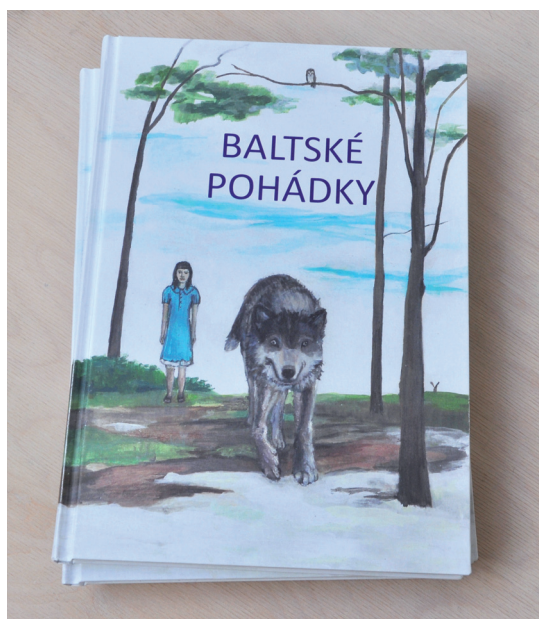
Příloha 3 – pokračování

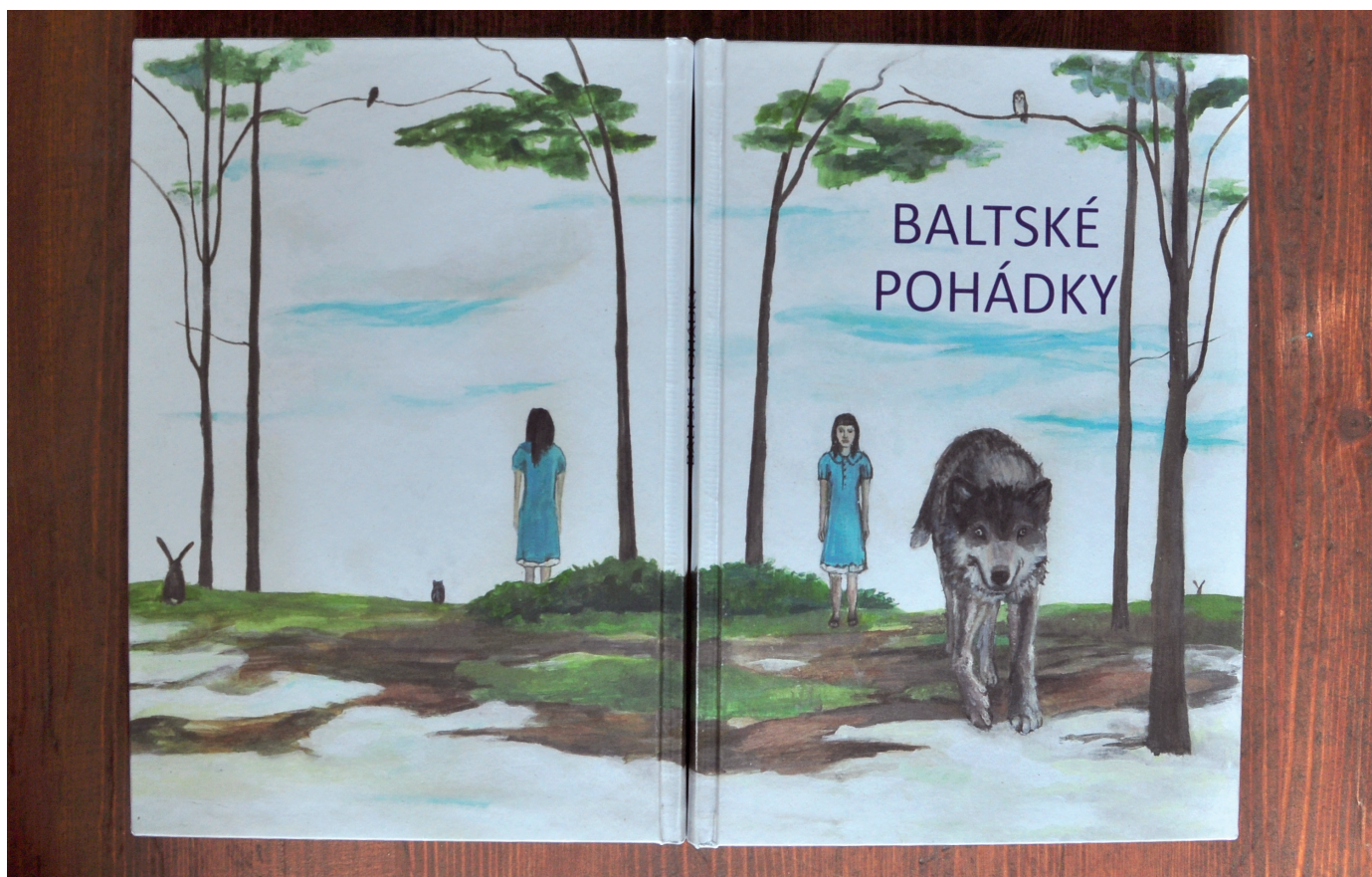
Příloha 4

Příloha 5

Příloha 5 – pokračování

A tak se Hoře zmenšovalo ještě dál, tálo před očima jako sněhová závěj. Už bylo jako obyčejný člověk, jako malé dítě.

Ale chudák pořád jen volal:

„No tak, ještě! Ještě trošku!“

Nakonec už bylo Hoře veliké jako oříšek. Chudák nebyl hloupý, vytáhl tabatěrku, milé Hoře tam strčil a zaklapl víčko. Potom dal tabatěrku do kapsy a vykročil dál.

Šel, šel, až došel ke mlýnu. Vesele se točila mlýnská kola, rachotila v ložiskách, až se voda u stavidla pěnila jako ve varu. Chudák se zastavil, vytáhl z kapsy tabatěrku a mrštil jí přímo tam, kde voda kolotala vírem.

„Propadni se, Hoře moje, ať po tobě ani dechu, ani slechu nezbude! Odtud se už nedostaneš.“

Teď bylo chudákovi lehkou u srdce!

Zanotoval písničku a vykročil k domovu.

Hoře a veselí se spolu nesnesou. Jakmile tě hoře opustí,

ani se nenaděješ, a usměje se na tebe štěstí.

Tak i u našeho chudáka.

Neušel ještě ani deset kroků a vidí, jak se mu něco zablýsklo pod nohama. Shýbl se — vždyť je to zlaťák,

a zbrusu nový!

I podívejme, to mám na koně, řekl si chudák a zanotoval

ještě hlasitěji.

Vykračoval dál, prozpěvoval a přemýšlel si. Kůň je pro sedláka to nejdůležitější, ale bez vozu se také neobejdeš.

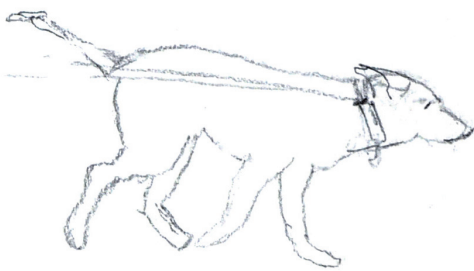
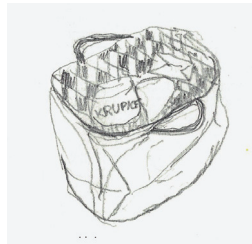
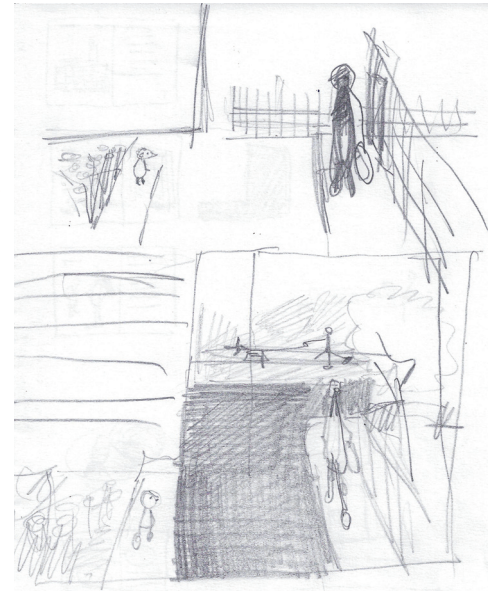
Jen na to pomyslel, když na cestě zase něco zablýsklo. Chudák se shýbl, a věřte nebo nevěřte, zdvihl ještě jeden zlaťák.

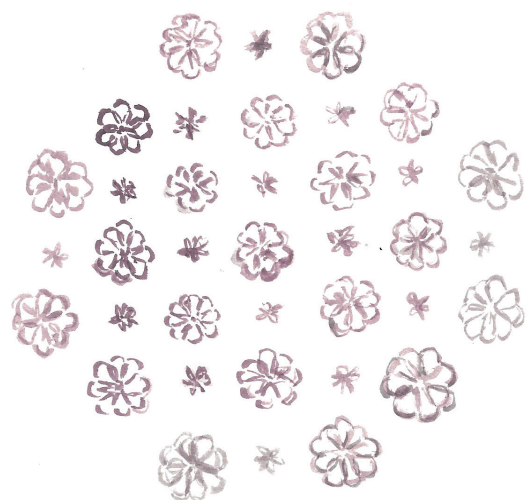
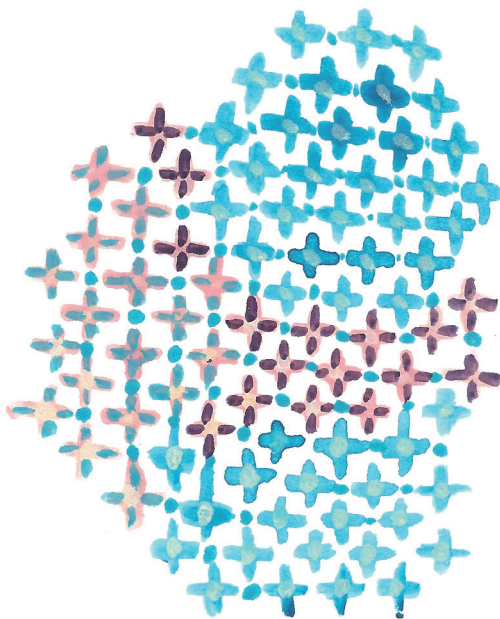
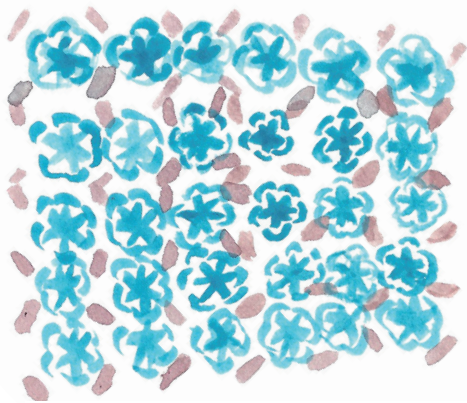
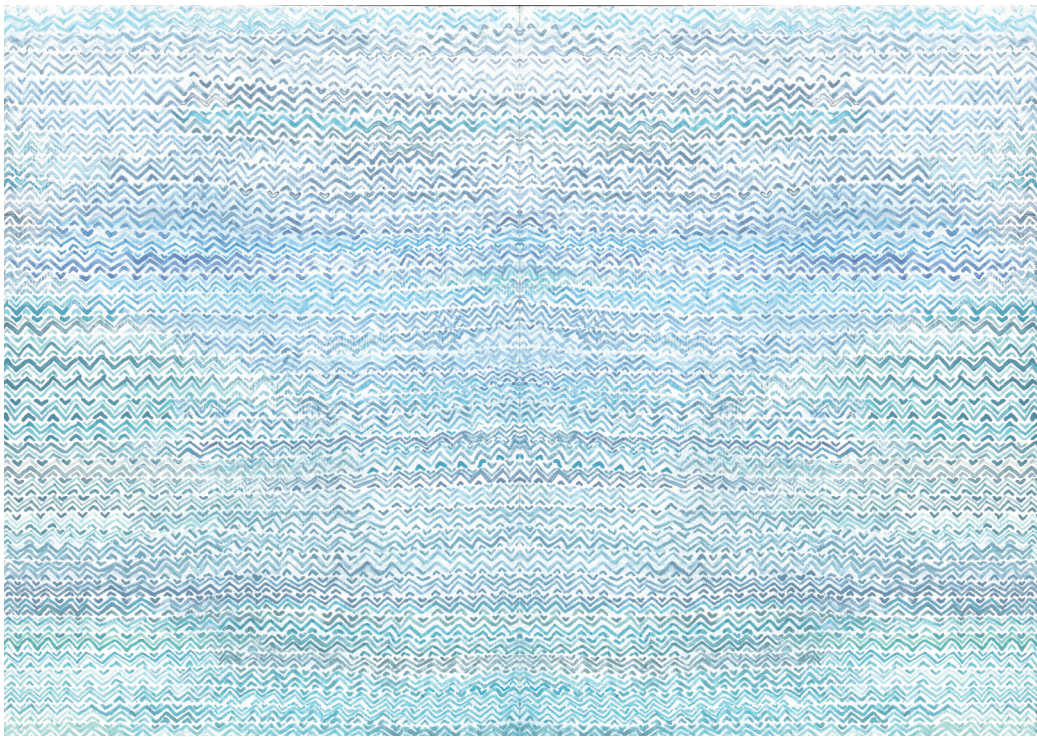
Šel dál, cinkal zlaťáky a přitom ho napadlo:

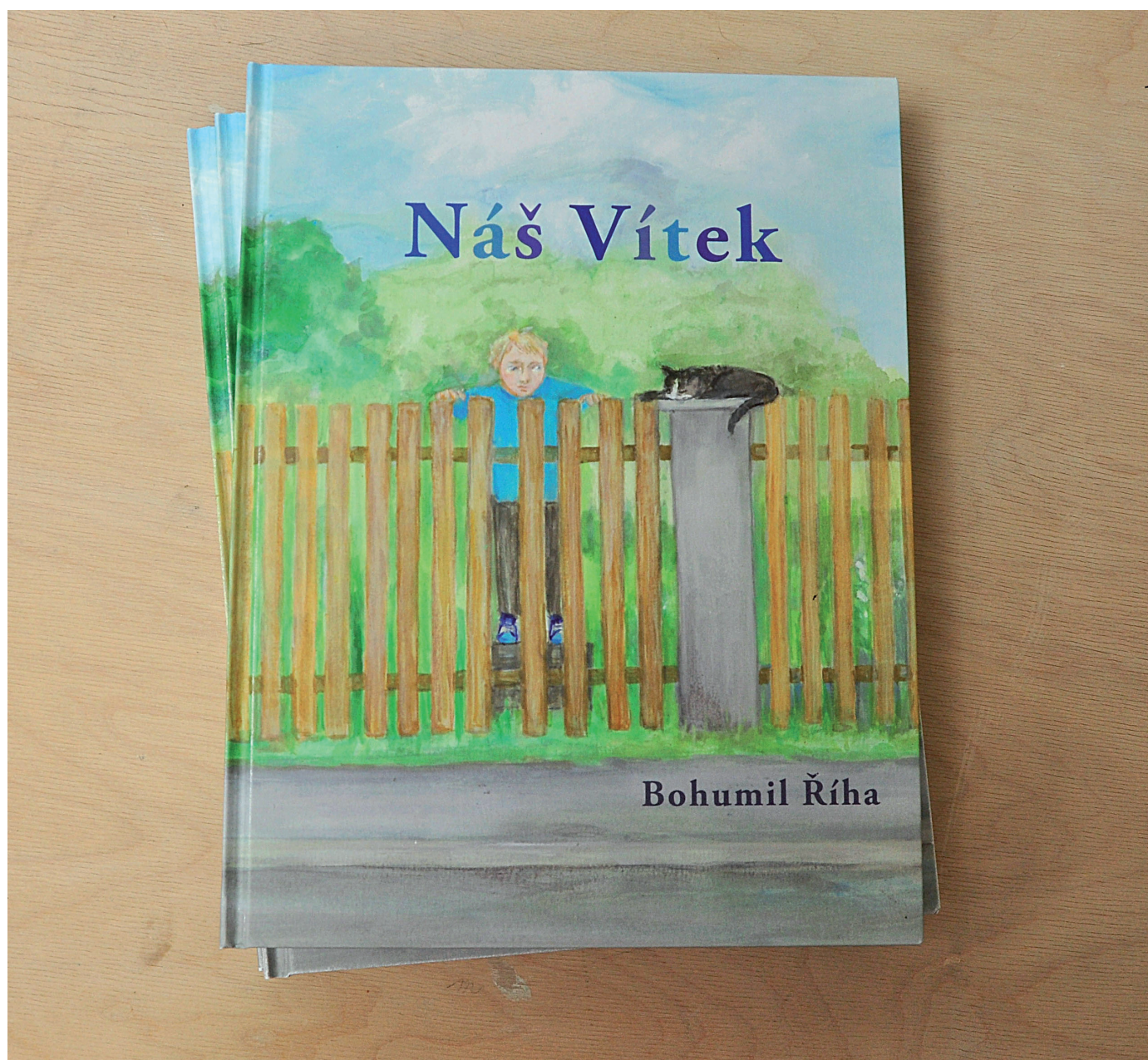
Ale dobré hospodářství přece potřebuje i krávu!

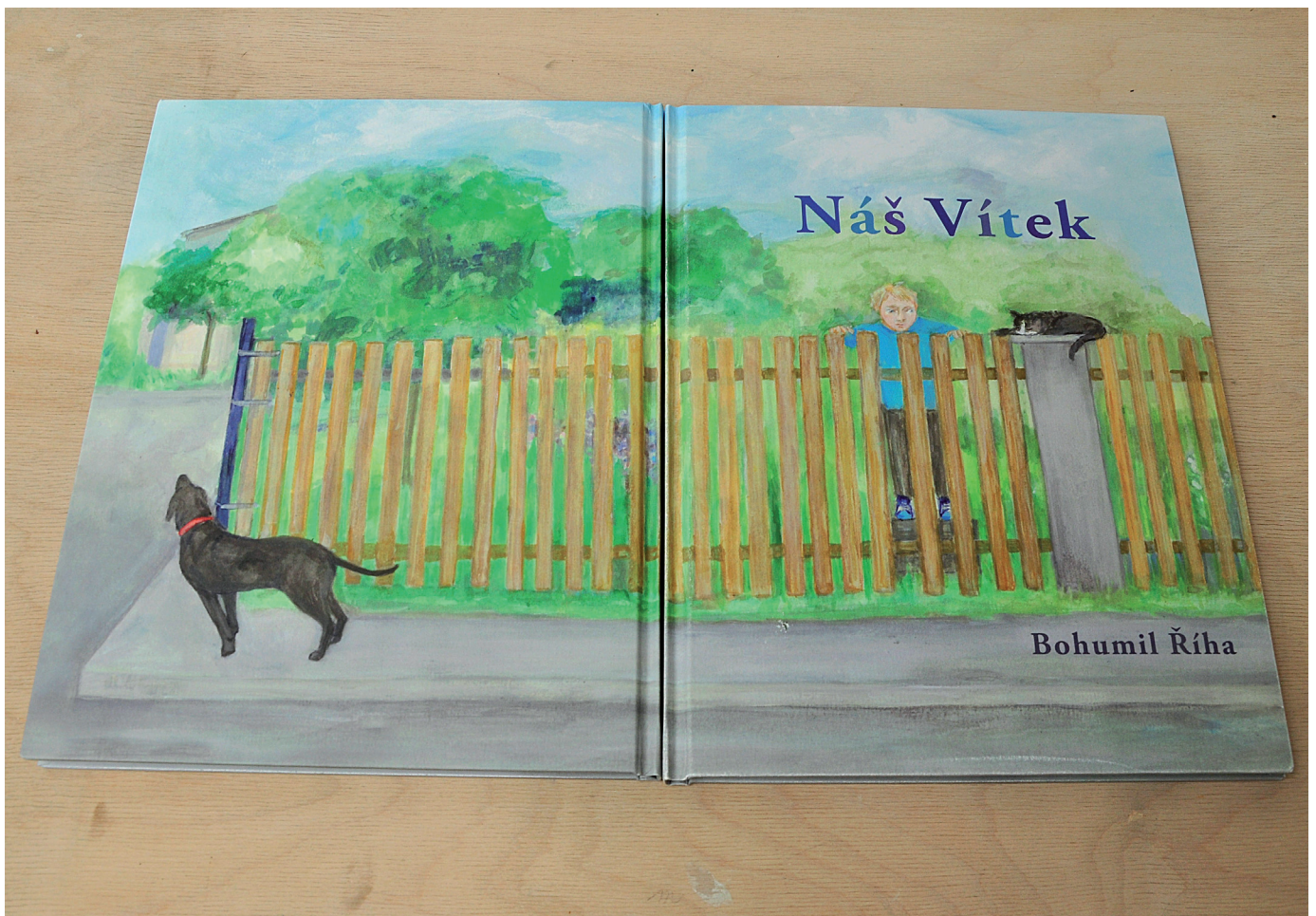
A co byste tomu řekli?

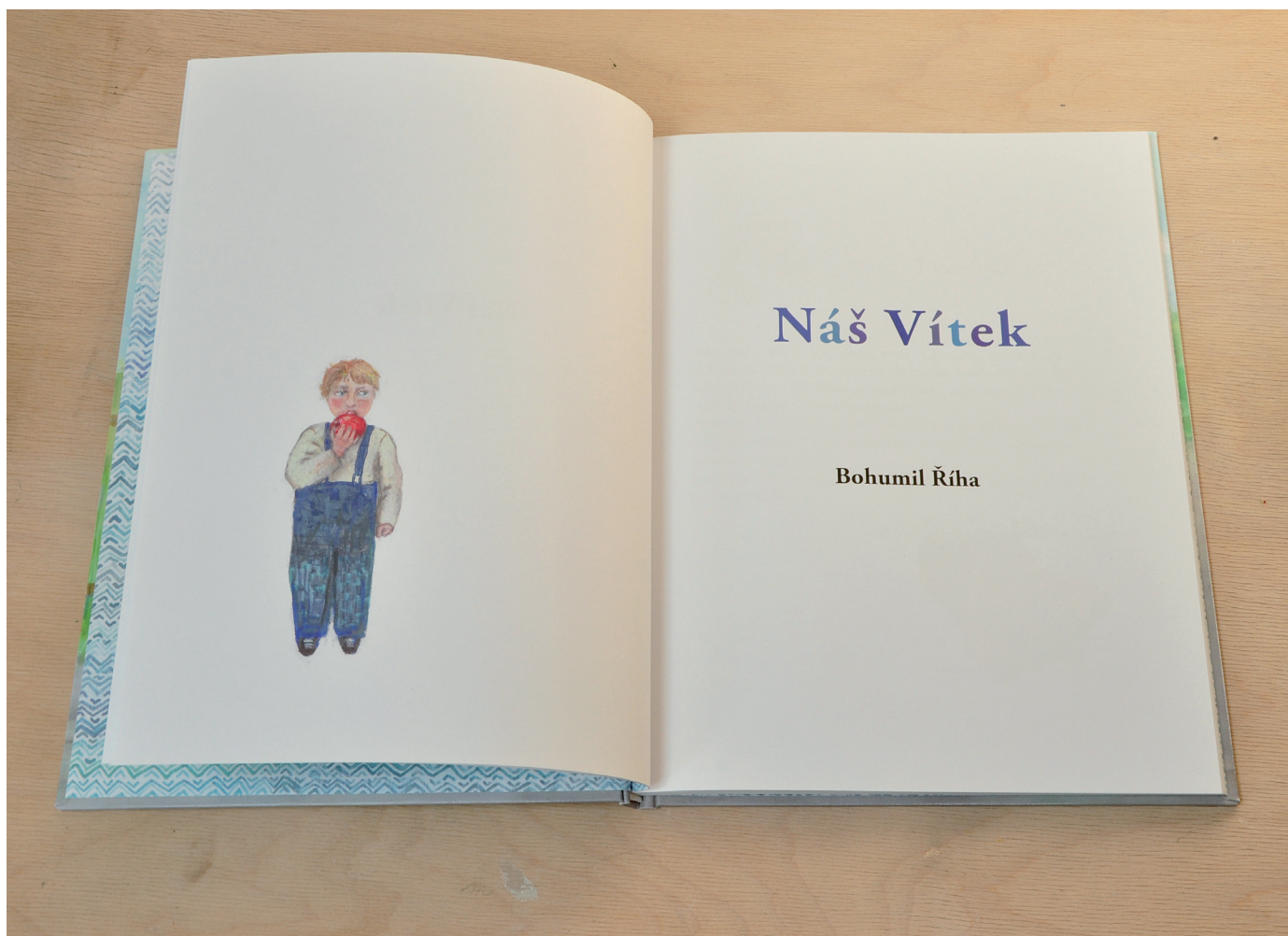
Kde se vzal, tu se vzal, ležel na cestě třetí dukát.

Cizí kluci

Vítek stál na chodníku a přitom se mu chtělo s někým si hrát. Dlouho se mu nikdo nehodil. Přecházeli tam jen velcí a někam spěchali. Až přišli dva cizí kluci. Vítek se na ně podíval a oni se podívali na něj. Byli trochu větší, ale to Vítkovi nevadilo. „Chceš si hrát?“ zeptal se Vítek. „Chceme si hrát, ale...“ odpověděli kluci.

„Vy budete dva parníky a já budu ponorka,“ navrhol Vítek. „Budeme si hrát, ale...“ „Ale se nedá hrát,“ smál se Vítek. „Ale musíš nám přinést dvě jablka,“ řekli kluci. Vítek běžel domů a přinesl dvě jablka. Každý kluk snědl jedno. Oči jim začaly svítit. Chtěli na Vítkovi tabulku čokolády. Vítek jim přinesl čokoládu. Měl malý kousek ve vozíčku, který už nejezdil. Kluci se olizovali. „Budete si hrát?“ ptal se Vítek. „To víš,“ řekli kluci. „My jsme dva parníky a plaveme na moře!“ A rychle utekli. Vítek se na ně zlobil nejdřív jenom jako ponorka, ale potom ještě víc jako opravdový Vítek.

Pomeranč

„Kde jsi vzal pomeranč?“ ptala se Alena. Stáli s Vítkem před vchodem do domu. „Na pultě je hromada pomerančů. Já jsem si vzal jen jeden,“ Alenka se ohlédla. Opravdu. Na dřevěném pultě před obchodem se zeleninou uviděla žlutou horu pomerančů. „Co stál?“ „Nic.“ „Tys ho nezaplatil?“ „Ne. Já přece nemám peníze.“ „Jak si můžeš vzít pomeranč bez placení?“ „Malé děti nic neplatí. Vlastik nic neplatí. Jarďa taky ne a Emča taky ne.“ „Hned pomeranč vrať.“ „Já už jsem do něho kousal.“ „Tady máš dvě koruny a utíkej ho zaplatit.“

U fotografa

Alena se vrátila od fotografa. Byla ráda, že při fotografování nic nezakazila. „Co ti říkal fotograf?“ ptal se nedůvěřivě Vítek. „Abych se dívala na kliku u dveří.“ „Já se umím dívat na kliku moc dobře. To budu na fotografii hezky,“ řekl Vítek. „A co dělal fotograf?“ „Schoval se, aby ho nebylo vidět. Budu na obrázku sama.“ „A já nejsem s tebou? Mě jsi nedala fotografovat?“ zlobil se Vítek. Dobře věděl, že Alena na něj ráda zapomíná. „Ale Vítku,“ smála se Alena. „To bys musel být u fotografa se mnou!“ „Kdybys nepovídala,“ zamračil se Vítek. Pak o tom dlouho přemýšlel.

Pojď si hrát

Být dítětem je určitě zábava. A být Vítkem je zábava ještě větší. Ale největší zábava je mamčiná hra na zaměstnání, kterou hraje s Vítkem skoro každý pátek. Není to hra tak těžká, ale není ani úplně lehká. Maminka docela jednoduše řekne zaměstnání a Vítek se musí šikovně ptát. Tak šikovně, aby se v jeho otázce zaměstnání nejen neztratilo, ale aby se trochu poznalo. Poslechněte si jednu páteční hru.

Maminka: „Lékař.“

Vítek: „Byl jste uvnitř v sanitce?“

Maminka: „Námořník.“

Vítek: „Je v ponorce tma?“

Maminka: „Zemědělec.“

Vítek: „Máte rád krávu?“

Maminka: „Lesník.“

Vítek: „Co děláte, když hřmí?“

Maminka: „Letec.“

Vítek: „Proč chodíte po zemi?“

10

Maminka: „Zedník.“

Vítek: „Kolik je hodin?“

Maminka: „To se nehodí k zedníkovi.“

Vítek: „Hodí. Zedník přece musí vědět, kdy má jít domů.“

11

Vítek

Cizí holčička

Byla to divná holčička.

„Ty neumíš číst!“ řekla Vítkovi.

„Umím,“ tvrdil Vítek a očima hledal nějaký nápis, který by nahlas přečetl. Rozpoznával už, kde jsou písmena, a četl je podle svého. Jak ho to právě napadlo. Ale nablízku nebylo docela nic. Ani to nejmenší písmenko. Vítko to mrzelo.

„Ani se neumíš prát,“ řekla ta divná holčička.

„Umím,“ odpověděl Vítek a hned se rozhlížel po nějakém klukovi, kterého by přepral. Jenomže kolem žádný kluk právě nešel. Snad byli ve škole nebo co. Vítko to mrzelo ještě víc.

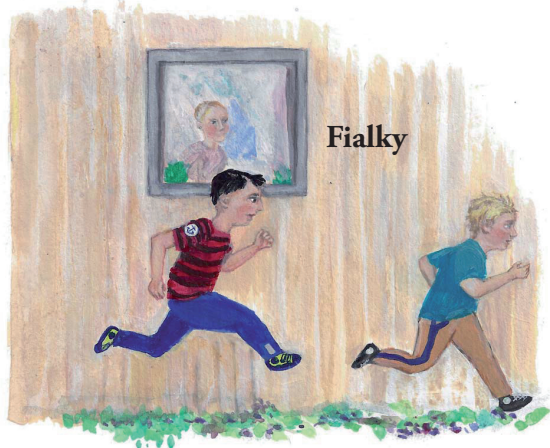
„Ani nemáš ohon jako já,“ řekla divná holčička.

Teď se Vítek zarazil. Sáhl si na hlavu a nahmatal jen krátké vlasy. Opravdu neměl na hlavě ohon z dlouhých vlasů jako ta divná zamračená holčička.

„Tak vidíš,“ řekla holčička a šla pryč. Vítek se za ní díval, dokud se neztratila za rohem ulice. Potom šel domů. Byl smutný, protože si myslel, že cizí holčička má všechno a on nemá nic.

15

„Ne!“ Mouka to taky nebyla. Vítek to věděl určitě.
 „Mýdlo?“
 „Ne.“ Ani mýdlo Vítek nechtěl. K čemu mýdlo?
 „Doběhni si domů a zeptej se, co vlastně chceš,“ usmála se paní a vyprovodila Vítku až ke dveřím.
 Ale ten domů ani nedošel. Cestou si vzpomněl, že má přinést cukr.
 „Cukr! Cukr! Cukr!“ opakoval si Vítek sám pro sebe a utíkal zpátky do samoobsluhy. Vzal si košík, našel paní v bílém plášti a vybral si balíček cukru jedna dvě.

Fialky

Kluci si hráli na trávníku před domem a rozdupalí fialky. Vítek a Vlastík. Vlastík a Vítek. Oba dva po nich běhali tak dlouho, až z nich nezbylo skoro nic. Vítek si jich nevěšiml, Vlastík taky ne. Ale všimla si toho maminka.

„Vítku, co se stalo s fialkami?“
 „Třeba se samy ztratily,“ vysvětloval Vítek, který nedovedl pochopit, že fialky jsou pryč.

21

Vezme hustilku a foukne kocourovi do chlupů. To je nápad! A opravdu. Kocour Vítkovo fouknutí nevydržel. Lekl se a uháněl do zahrady, jako by ho hnál honič pes. Na pilíři bylo potom prázdko a Vítek mohl chodit vrátky, kdy chtěl.

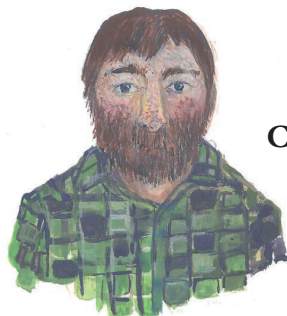

Jak se prali

Vítek si přivedl Vlastíka, aby nebyl doma sám. Vypravovali si nejdřív o černém psovi z protějšího domu, který s nimi šel až k vrátkům. Díval se na oba kluky, jako by jim chtěl něco povědět, ale nakonec neřekl nic. Jen trochu pošťkával a zívával. Potom si pustili rozhlas. Nejprve slabě, potom silně a pak ještě silněji. Přístroj dělal rámus, až drnčela okna. Kluci se chlubili, jak je každý z nich silný. Ale museli překřikovat rozhlas. Přitom se tak rozčilili, až se začali prát. Vlastík uhodil Vítku do zad a Vítek dal Vlastíkovi pohlavek. Otevřely se dveře a na prahu stála Alena. Chvíli se na kluky dívala a pak vypnula rozhlas. V místnosti bylo najednou ticho. Kluci se přestali prát a jen se na sebe hloupě dívali.

„Já to na vás řeknu, že jste se prali!“ zlobila se Alena.
 „My jsme se neprali,“ divil se Vlastík.
 „To rozhlas,“ bránil se Vítek, „my ne!“

27

Cizinec

Vousy měl na celé tváři, takže mu Vítek neviděl ústa. Ale slyšel ho dobře.

„Chlapče, kde je pošta?“

Vítek se chtěl nejdřív zasmát, že ten vousatý člověk neví, kde je pošta. To ví přece každé malé dítě. Ale nemohl se zasmát, protože musil ukazovat a hýbat rukou jakoby za roh ulice.

„Děkuju. Já už trefím,“ řekl cizí muž a zakýval přitom plnovousem nahoru a dolů. Odcházel po chodníku dost rychle. Snad měl radost, že už ví, kde je pošta.

I Vítek byl rád. Vždyť vousatého pána poslal docela správně. Správně? Vítko najednou napadlo, že cizího člověka neposlal na poštu, ale vlastně na nádraží. A na nádraží není přece pošta. Tam jezdí jen vlaky.

Vítek utíkal za vousáčem, oběhl ho a postavil se mu do cesty:

„Pane, na poštu musíte rovně po téhle ulici. Ani nemusíte zahýbat a přijdete přímo k poště!“

„Opravdu?“ divil se vousatý pán.

„Já jsem tam byl s maminkou,“ odpověděl Vítek a dlouho se potom díval, jestli jde vousatý pán správně. Moc mu na tom záleželo, aby našel poštu, a ne nějaké hloupé nádraží.

Čítanka

Alena chtěla umět básničku tak dobře, aby se nemusela do čítanky ani jednou podívat. Měla ji přednášet ve škole. Ale básnička ne a ne se jí přestěhovat do hlavy. Alena se už na ni zlobila a trochu jí taky nadávala.

„To je divná básnička,“ řekl Vítek.

„Tím je vinna čítanka, protože jsou v ní jen dlouhé básničky,“ stěžovala si Alena.

Vida! Čítanka způsobila, že se Alena musí trápit s básničkou. Vítek musí čítanku potrestat, když je taková zlá! Potichu ji zavřel a začal s ní mlátit o opěradlo židle. Bum! Bum! Bum!

„Vítku, co to děláš!“ vykřikla Alena a čítanku mu vzala.

„Musím jí nabít,“ zamračil se Vítek.

„To nesmíš!“

„Smím, když je taková,“ hádal se Vítek.

„Ale ta čítanka není jen moje. Dostala jsem ji ve škole a chci ji zase v pořádku odevzdat.“

„Proč?“ divil se Vítek.

„Aby se z ní mohlo učit ještě několik dětí. Ty myslíš, že se čítanka tiskne zvlášť jenom pro mne?“

„To si nemyslím,“ odpověděl Vítek a už se na čítanku nezlobil. Důkladně ji prohlédl. Naštěstí jí nijak neublížil, takže z ní bude moci číst nejméně pět dětí. Možná šest. A taky možná že se dostane až na Vítku.

Balónek

Vítek dostal na slavnosti krásný červený balónek. Stál na konci niti nad Vítkovou hlavou a pořád se slabě pošukoval. Chtěl ulétnout do výšky.

Všichni říkali:

„To je krásný balón!“ A Vítek se na něj nahoru usmíval a myslil si, jak je to dobře, že patří právě jemu. Držel ho pevně, a pro jistotu si ovinul nit kolem zápěstí. Jeho balónek neuletí.

48

Najednou do Vítky vrazili cizí kluci, a než se vzpamatoval, byl balónek pryč. Letěl vysoko nad stromy a zmenšoval se tak rychle, až se z něho stala malinká tečka. Vítkovi zůstala v ruce jenom nit. Chtělo se mu nejdřív brečet, ale hned toho nechal a běžel za cizími kluky. Teď právě strčili do Vlastíka a přitom mu ustíhli balónek. Vlastík křičel, jako když ho na nože bere, protože jeho balónek pospíchal za Vítkovým. A do takových výšek přece nemůže obyčejný kluk doběhnout.

Vítek skočil po jednom z cizích kluků, objal ho kolem boků a křičel:

„Dej mi můj balónek! Tys mi ho ustíhl! Vrať mi můj balónek!“ Kluk dostal strach, dal Vítkovi svůj balónek a utíkal pryč.

Automobily

Vítek stál u příkopu a počítal auta. Nejdřív emběčka. Přejelo jich po silnici třicet pět: červených, žlutých, hnědých, modrých, zelených i bělavých. Ale po tomhle čísle se Vítek spletl a nevěděl, jak se ta čísla šplhají dál až ke čtyřicítce. Proto radši na emběčka zapomněl a počítal šestsetrojky. Hnaly se po silnici jako splašené: předjížděly, proplétaly se mezi ostatními vozy, houkaly silně a vůbec si počínaly jako dospělý člověk mezi dětmi.

A bylo jich taky dost. Vítek jich napočítal devatenáct a možná i dvacet, protože jeden velký hnědý automobil mohl být taky šestsetrojka, jenomže se přehnal tak rychle, že Vítek nerozpoznal, jestli je to šestsetrojka, nebo ne. Teď přišly na řadu moskviče. Jezdilo jich tu taky hodně a Vítek je přece nemohl propustit nespočítané. Ale dostal se jen k dvanácti. Další počítání mu pokazil jeden těžký nákladák. Zastavil před Vítkem, z okénka se vyklonila šoférova hlava:

„Kloučeku, podívej se na přední světla, jestli svítí!“

Vítek běžel dopředu. Světla svítla.

„Ještě vzadu. Vidíš červená světla?“

„Ano,“ odpověděl Vítek.

„A co ty?“ řekl šofér a zapaloval si cigaretu. „Budeš se taky učit jezdit?“

„Budu.“

„Ale kde? Silnice je úzká!“

„Na letišti. Tam je dost místa na všechny strany.“

Černý psík

„Podívej se na toho psíka. Líbí se ti?“ zeptala se Vítka stará paní. Vitek se podíval. Pes měl oči jako korálky, krátké špičaté uši a nohy plné dlouhých chlupů.
 „Líbí,“ odpověděl Vitek. Pes vypadal čiperně.
 „Prosím tě, podrž mi ho!“ řekla paní. „Jen si tady v obchodě něco koupím a hned si pro něj přijdu.“

52

„Ano,“ odpověděl Vitek a už sahal po řemínku. Těšil se, že vedle něho bude běhat tak krásný černý psík. A on ho bude držet.
 „Neboj se ho, nic ti neudělá. Jenom ho nesmíš pustit!“
 „Kdepak,“ zasmál se Vitek. Proč by ho pouštěl?
 „Kdepak,“ zasmál se Vitek. Proč by ho pouštěl?
 Psík byl zpočátku hodný. Podíval se na Vítka zřepdu i zezadu, očichal mu plárénky, vyzkoušel si řemínek, jestli ho Vitek dobře drží, a pak se posadil. Mžoural na Vítka korálkovými očima a dýchal přes vyplazený jazyk.
 „Co pořád sedíš?“ domlouval mu Vitek. „Chod!“
 Chtěl se s ním před obchodem procházet, aby všichni viděli, že to černé chlupaté zvířátko chodí na řemínku právě s ním. Ale pes nic. Seděl a jen se díval.

Vitek jde do školy

Maminka začala chodit do práce a Vitek musel do školy. Ne do velké Aleniny, ale do mateřské školy v sousední ulici.
 „Jak se jmenuješ?“ zeptala se ho paní učitelka.
 Vítkovi se zdálo, že se jí blýská celý obličej, ale byly to jenom brýle.
 „Vitek.“
 „Vít Kalina,“ dodala maminka, ale Vitek chvílnu pochyboval, jestli ten Vít Kalina je opravdu on sám. Vít Kalina by vlastně měl být věšší než Vitek.
 „Umíš si umýt ruce?“ vyptávala se učitelka.
 „Ano, ale vždycky mám strach, aby mi neuklouzlo mýdlo.“
 „Zuby si čistíš?“
 „Mám přece kartáček a nevynechám ani jeden zub,“ ujišťoval Vitek.
 „Umíš si obout bory?“
 „Já jsem obutý dřív než Alena!“
 „Ty jsi chlapík,“ pochválila ho paní učitelka. „A čím jíš?“

56

Vidličkou a nožem?“
 „Někdy jím lžící, někdy vidličkou a někdy držím v rukou najednou vidličku a nůž,“ vysvětloval Vitek a koutkem očí se podíval na kluka, který si přestal hrát s ostatními dětmi a pokukoval po Vítkovi.
 Měl snědý obličej, černé vlasy a vypadal, jako by chtěl Vítkovi nadávat.
 „Já chci, aby ten kluk šel domů,“ řekl Vitek a pořádně se zamračil.
 „To je přece Toník! Zkus si s ním chvílnu hrát. Tady jsou papírové cihly. Postavte spolu zeď,“ odpověděla učitelka.
 Vitek tedy stavěl s Toníkem zeď. Chvilku čekal, jestli kluk do něho dlouhne nebo jestli shodí postavenou zeď. V tom případě by se s ním musel Vitek přát. Ale Toník byl asi hodnější, než vypadal. Mluvil na Vítka docela pěkně a dvakrát podržel zeď, aby nespadla.
 „Víš co? Postavíme celý dům,“ řekl mu Vitek.
 Věděl, že v mateřské škole zůstane.

